

Doorkleuteren of overvaren?

Effecten van zittenblijven in de derde kleuterklas

Machteld Vandecandelaere

Centrum voor onderwijseffectiviteit en –
evaluatie

KU Leuven

KU LEUVEN

Zittenblijven in het Vlaams basisonderwijs

K3 +/- 4 % in 2002-2003
uit: representatieve steekproef SiBO

	Zittenblijvers in lager onderwijs (%)
1 ^e leerjaar (L1)	5.49
2 ^e leerjaar (L2)	3.04
3 ^e leerjaar (L3)	1.88
4 ^e leerjaar (L4)	1.59
5 ^e leerjaar (L5)	1.11
6 ^e leerjaar (L6)	0.29

Uit het statistisch jaarboek 2012-2013 (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2014).

Zittenblijven in het Vlaams kleuteronderwijs volgens geslacht

K3 +/- 4 % in 2002-2003
uit: representatieve steekproef SiBO

% zesjarigen in het kleuteronderwijs	2005- 2006	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2009- 2010	2010- 2011	2011- 2012	2012- 2013
jongens	6.57%	6.31%	6.40%	6.46%	6.79%	6.80%	6.49%	6.19%
meisjes	4.40%	4.21%	4.46%	4.49%	4.62%	4.95%	4.71%	4.19%
totaal	5.49%	5.27%	5.44%	5.49%	5.72%	5.89%	5.61%	5.20%

Uit statistisch jaarboeken (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2014).

Wie blijft zitten in de derde kleuterklas?

- Lagere scores taal- en rekenvaardigheden
- Minder gunstig psychosociaal functioneren
- Jongere leeftijd
- Anderstaligheid
- Lage SES

Onderzoeksvragen:

Stel dat K3-zittenblijvers toch zouden overgaan naar het eerste leerjaar ...

- ... hoe zou hun **schoolloopbaan** er dan uitzien?
- ... en daarna normaal blijven vorderen, hoe zou hun **psychosociale ontwikkeling** er dan uitzien?
- ... maar daarna het eerste leerjaar overdoen, hoe zou hun **psychosociale ontwikkeling** er dan uitzien?

Onderzoeksvragen:

Stel dat K3-zittenblijvers toch zouden overgaan naar het eerste leerjaar ...

- ... en daarna normaal blijven vorderen, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?
- ... maar daarna het eerste leerjaar overdoen, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?

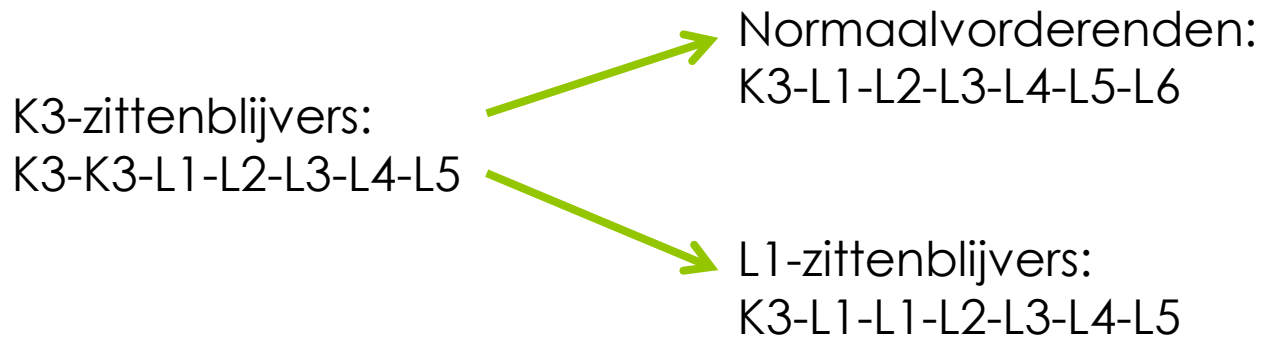
+ Differentiële effecten naar initiële prestaties en leeftijd

Methode

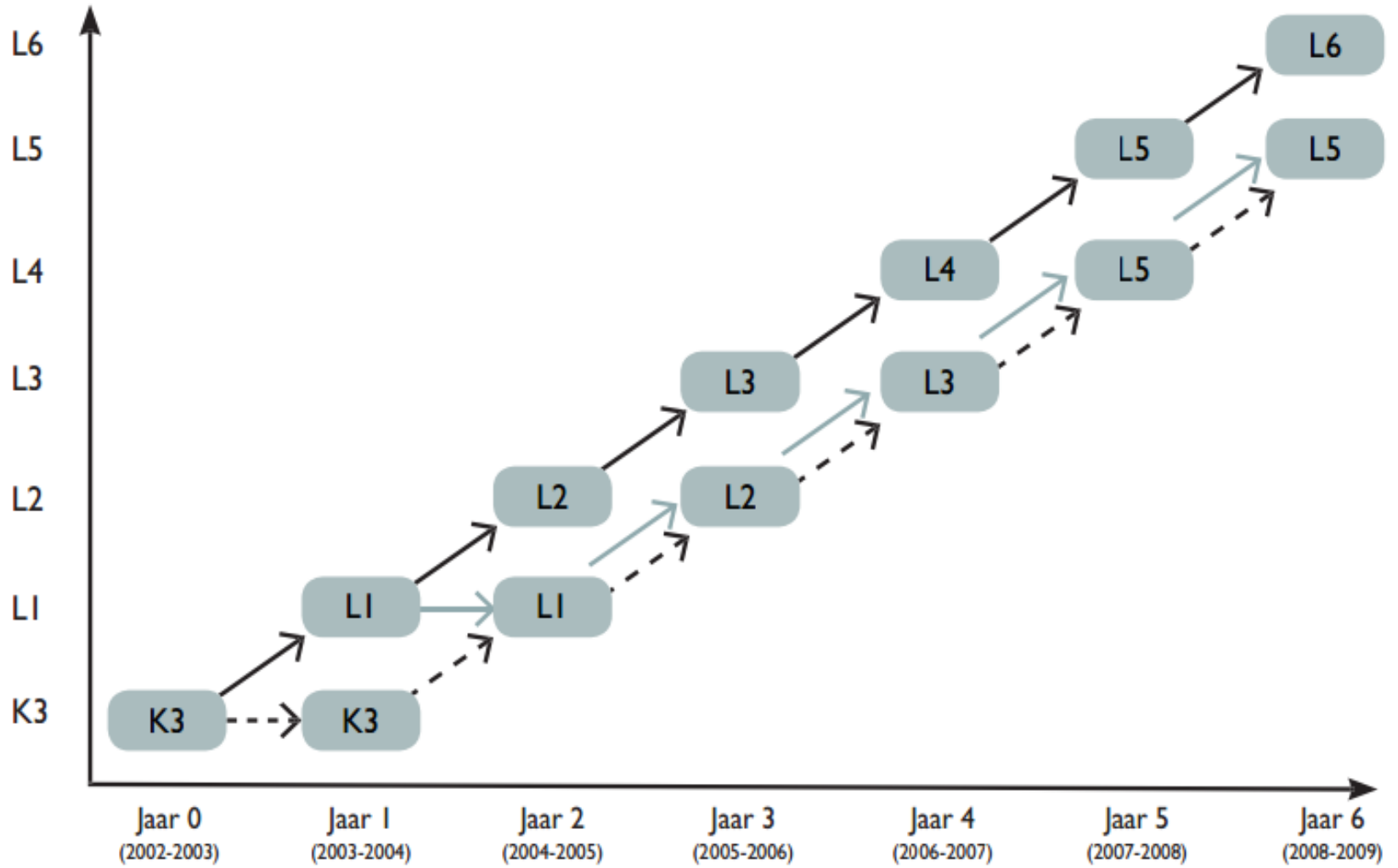
- Data: SiBO-onderzoek
- Propensity score matching
 - Geslacht
 - Geboortemaand
 - Rekenvaardigheid
 - Taalvaardigheid
 - SES
 - Thuis taal
 - Populariteit bij klasgenoten
 - Academisch zelfconcept
 - Onafhankelijk gedrag
 - Prosociaal gedrag
 - Bezorgd-angstig gedrag
 - Hyperactiviteit

Methode

- Data: SiBO-onderzoek
- Propensity score matching
- 2 Leeftijdsvergelijkingen

Methode

Methode

- Data: SiBO-onderzoek
- Propensity score matching
- 2 leeftijdsvergelijkingen
- Effecten op:
 - Schoolloopbaan
 - Psychosociaal functioneren
 - Welbevinden
 - Populariteit
 - Zelfstandigheid
 - Wiskundegroei

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden **overgaan** naar L1, hoe zou **hun schoolloopbaan** er dan uitzien?

	K3- zittenblijvers	Vergelijkings- groep
Normaal vorderen tot minstens schooljaar 2008-2009	37.80%	37.20%
Zittenblijven L1	7.09%	31.93%
Zittenblijven L2	2.36%	6.53%
Zittenblijven L3	3.15%	5.84%
Zittenblijven L4	2.36%	3.58%
Zittenblijven L5	2.36%	1.10%
Zittenblijven L6	0.79%	0.94%
Minstens 1 keer blijven zitten in de lagere school	18.11%	48.98%
Minstens 1 jaar in het buitengewoon onderwijs	41.73%	21.27%
Onbekend	10.24%	6.08%

Schoolloopbanen K3-zittenblijvers en vergelijkingsgroep
2002-2003 (K3) - 2008-2009 (L6 voor normaalvorderenden)

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden **overgaan** naar L1, hoe zou **hun schoolloopbaan** er dan uitzien?

	K3-zittenblijvers	Vergelijkingsgroep
A-stroom	0.00%	27.00%
A-stroom met 1 jaar vertraging in basisonderwijs	29.92%	20.93%
B-stroom	8.66%	16.02%
B-stroom met 1 jaar vertraging in basisonderwijs	24.41%	26.77%
Buitengewoon onderwijs	18.11%	2.85%
Onbekend en overige	18.90%	6.44%

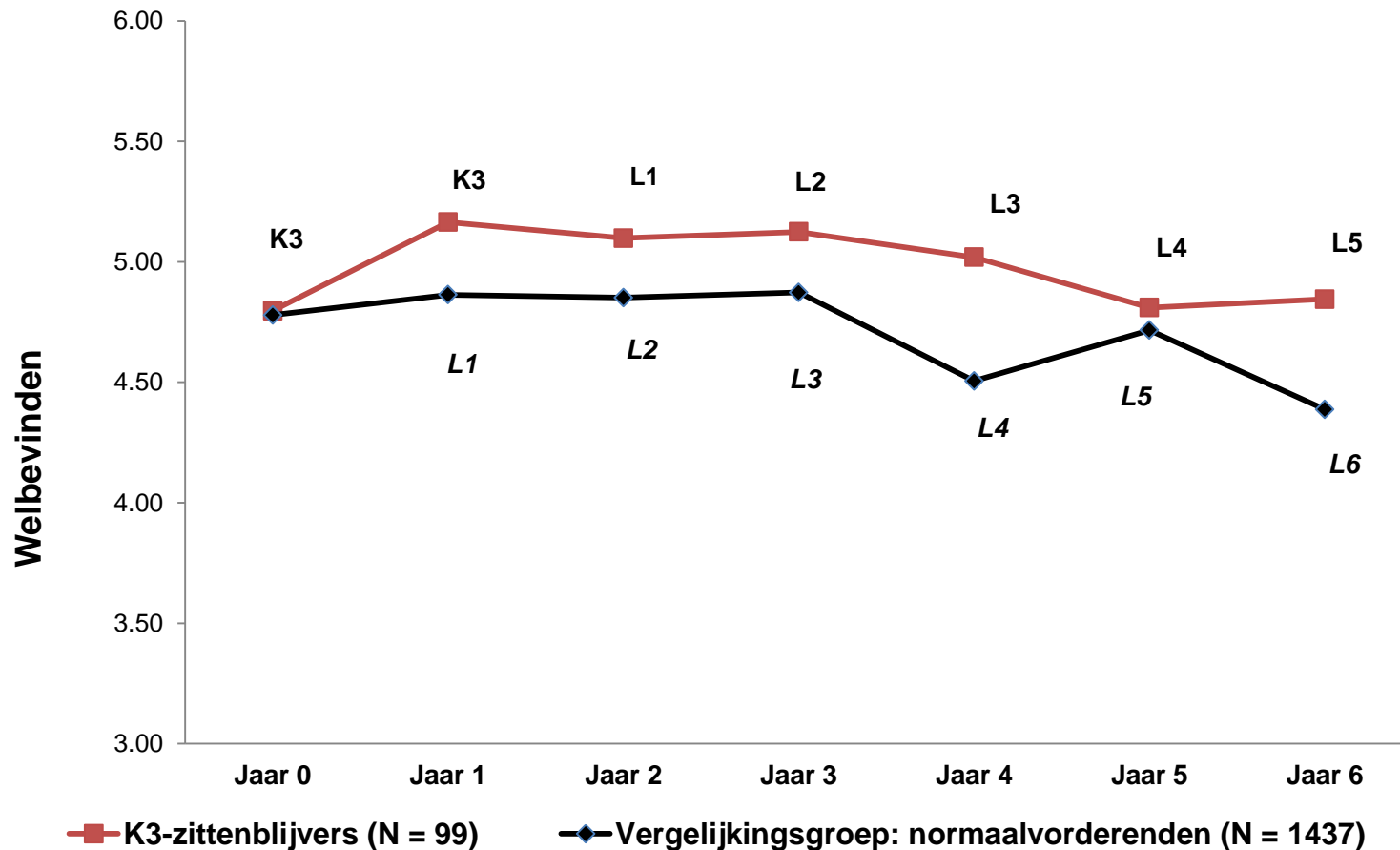
Loopbaanpositie na het lager onderwijs van K3-zittenblijvers en leerlingen in de vergelijkingsgroep

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden **overgaan** naar L1, hoe zou **hun schoolloopbaan** er dan uitzien?

- Minder vaak buitengewoon onderwijs
- Grotere kans om later te blijven zitten, vnl. in het eerste leerjaar
- Grotere kans om zonder vertraging in het secundair onderwijs te starten
- Aanzienlijke kans hebben om zonder vertraging te starten in de A-stroom

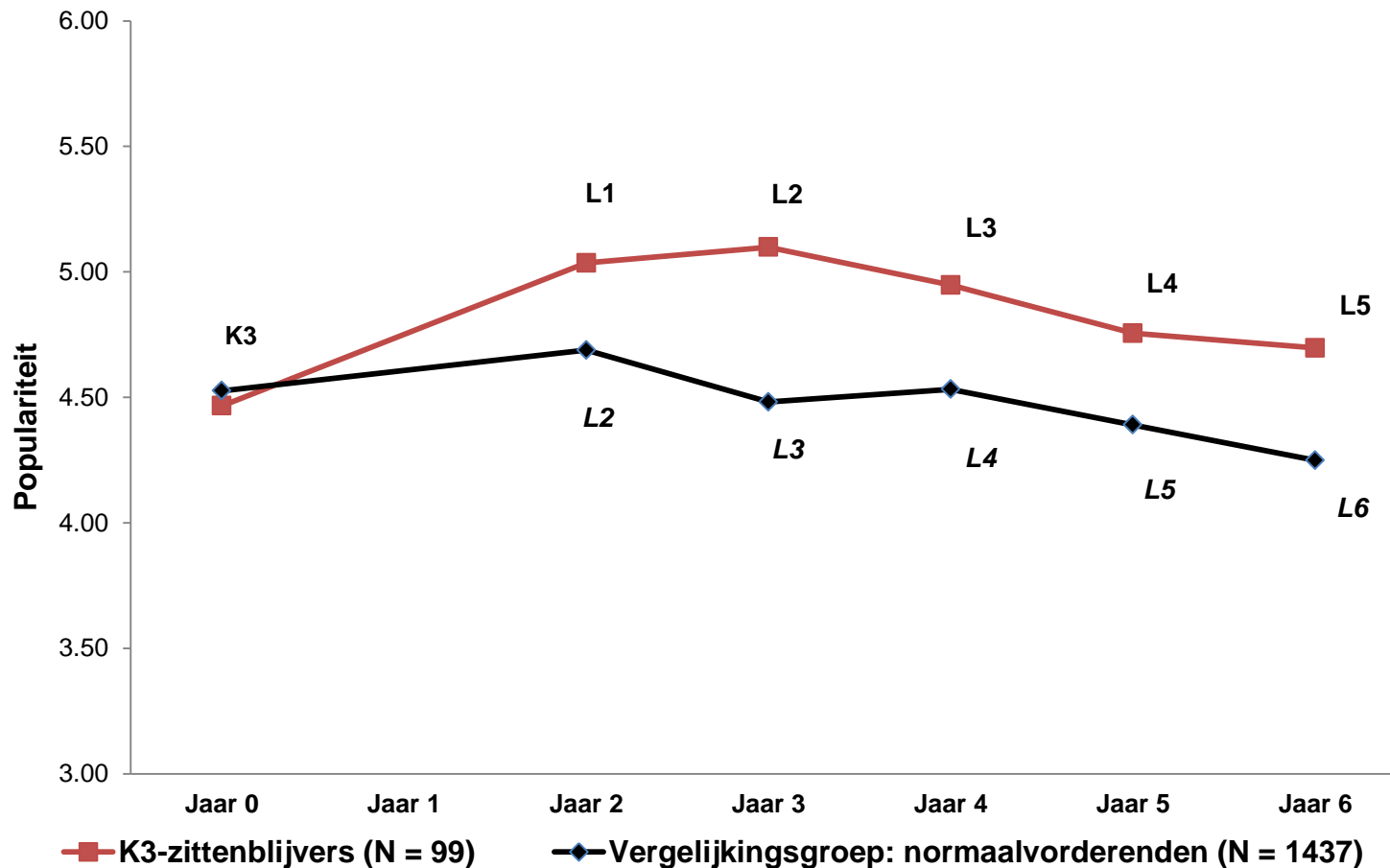
Resultaten: psychosoc

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna **normaal blijven vorderen**, hoe zou hun **welbevinden** er dan uitzien?

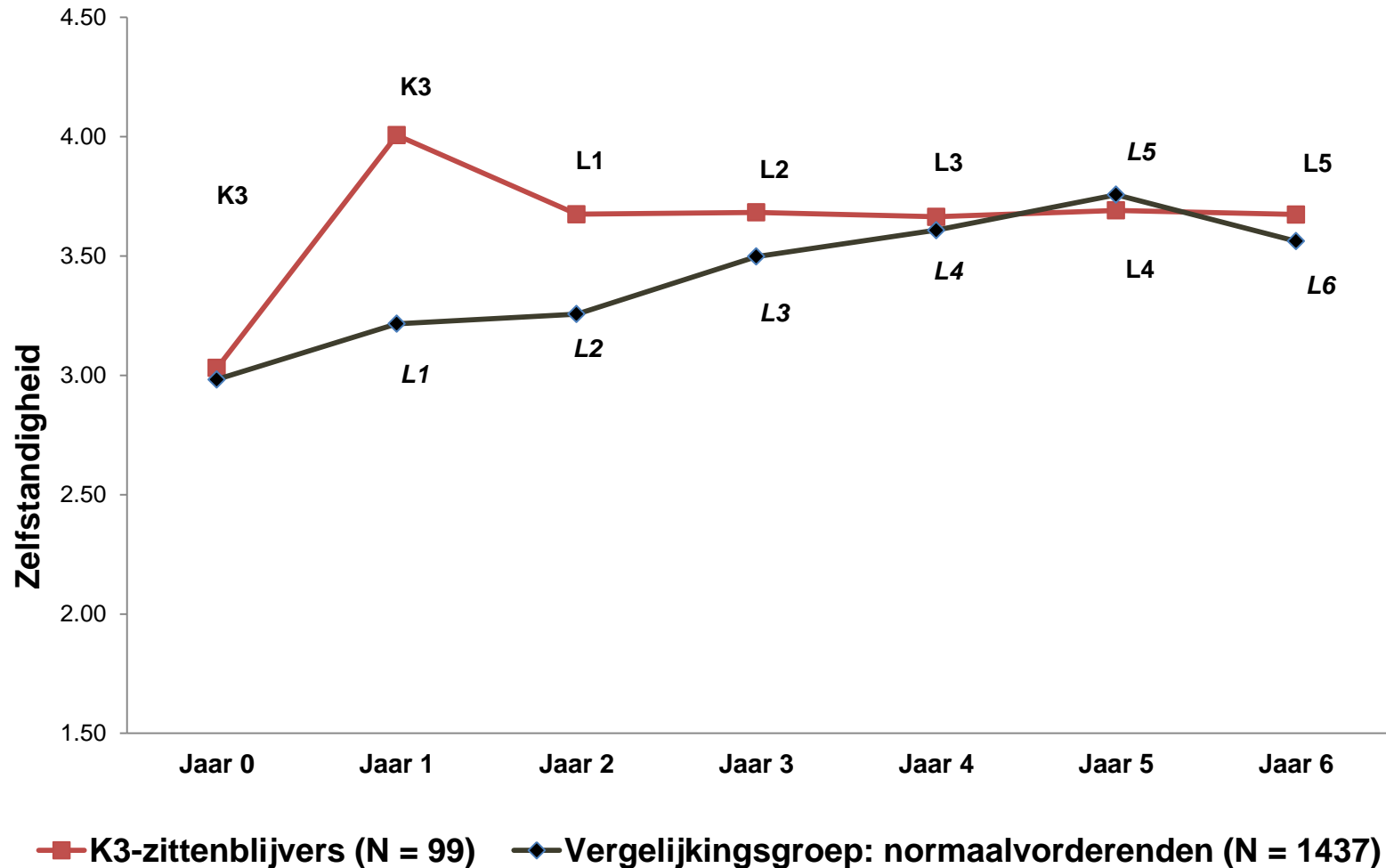
Resultaten: psychosoc

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna **normaal blijven vorderen**, hoe zou hun **populariteit** er dan uitzien?

Resultaten: psychosoc

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna **normaal blijven vorderen**, hoe zou hun **zelfstandigheid** er dan uitzien?

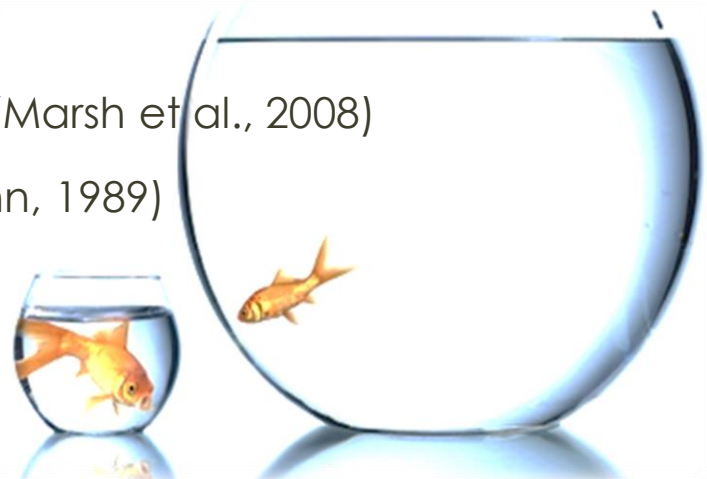
DUS:

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna **normaal blijven vorderen**, hoe zou hun **psychosociale ontwikkeling** er dan uitzien?

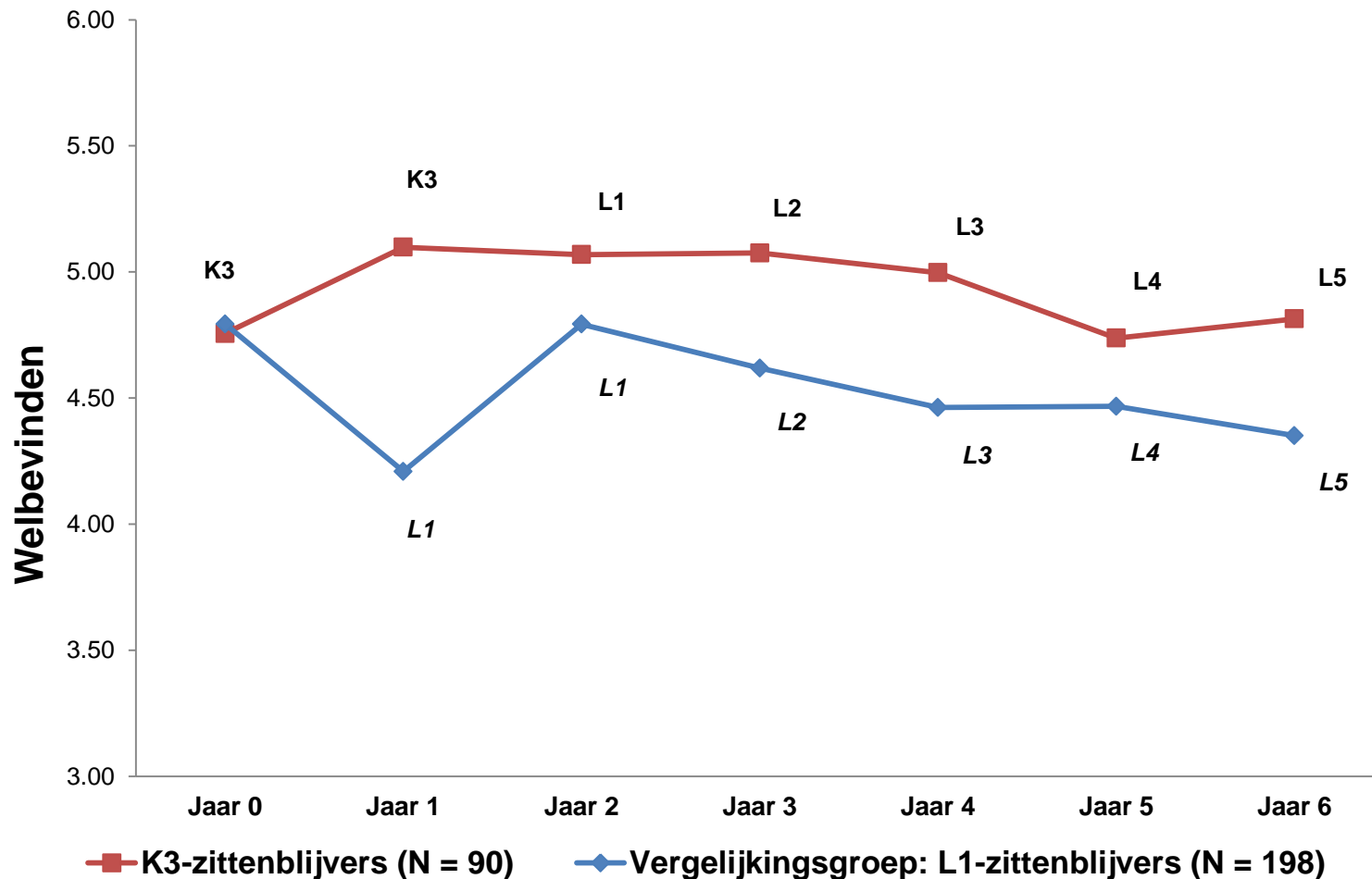
- Ze zouden minder gunstig scoren voor welbevinden, populariteit en zelfstandigheid.
- Verschil slechts van tijdelijke aard voor zelfstandigheid

⇒ Big fish little pond effect (Marsh et al., 2008)

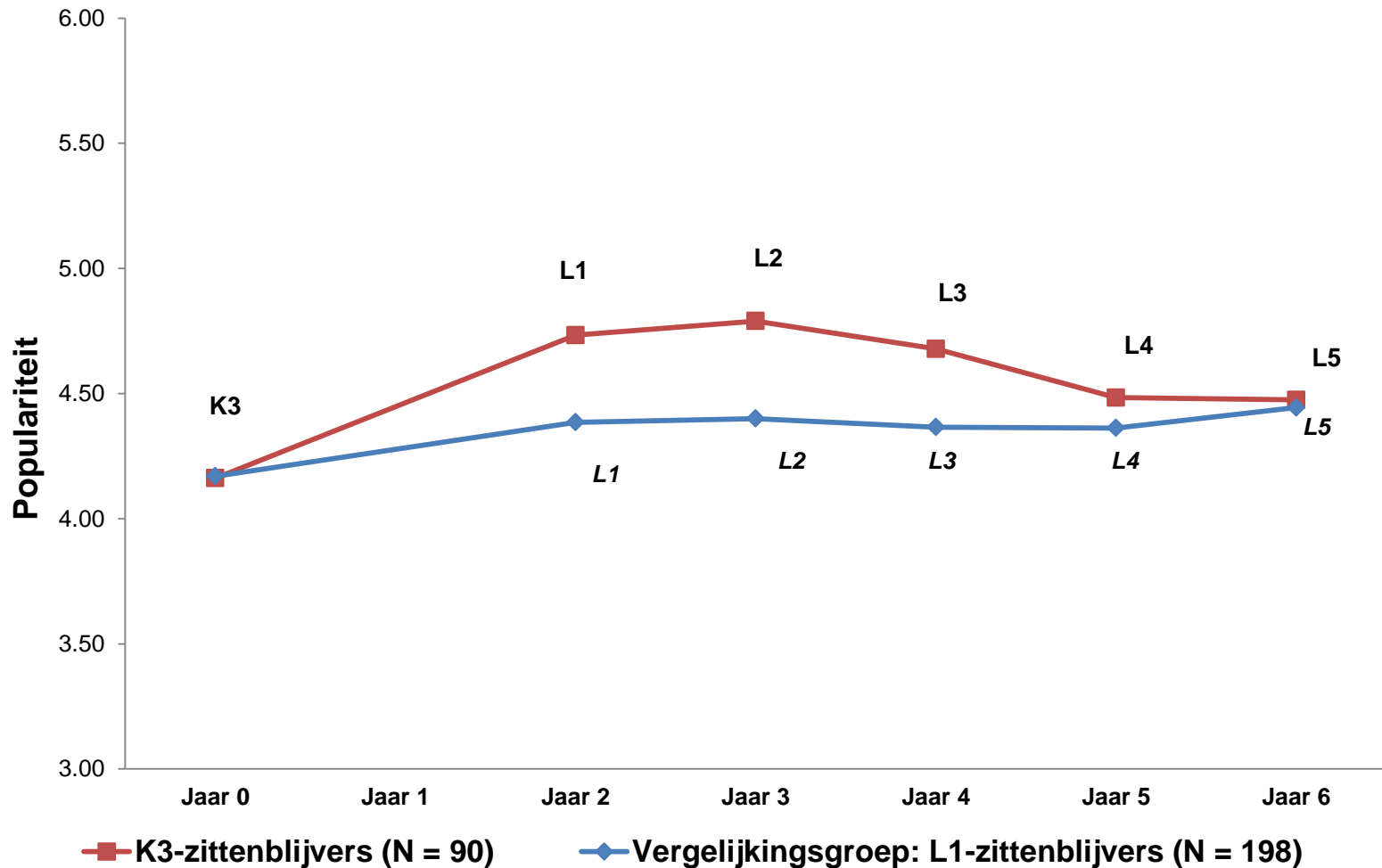
⇒ Frustration self-esteem (Finn, 1989)

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **welbevinden** er dan uitzien?

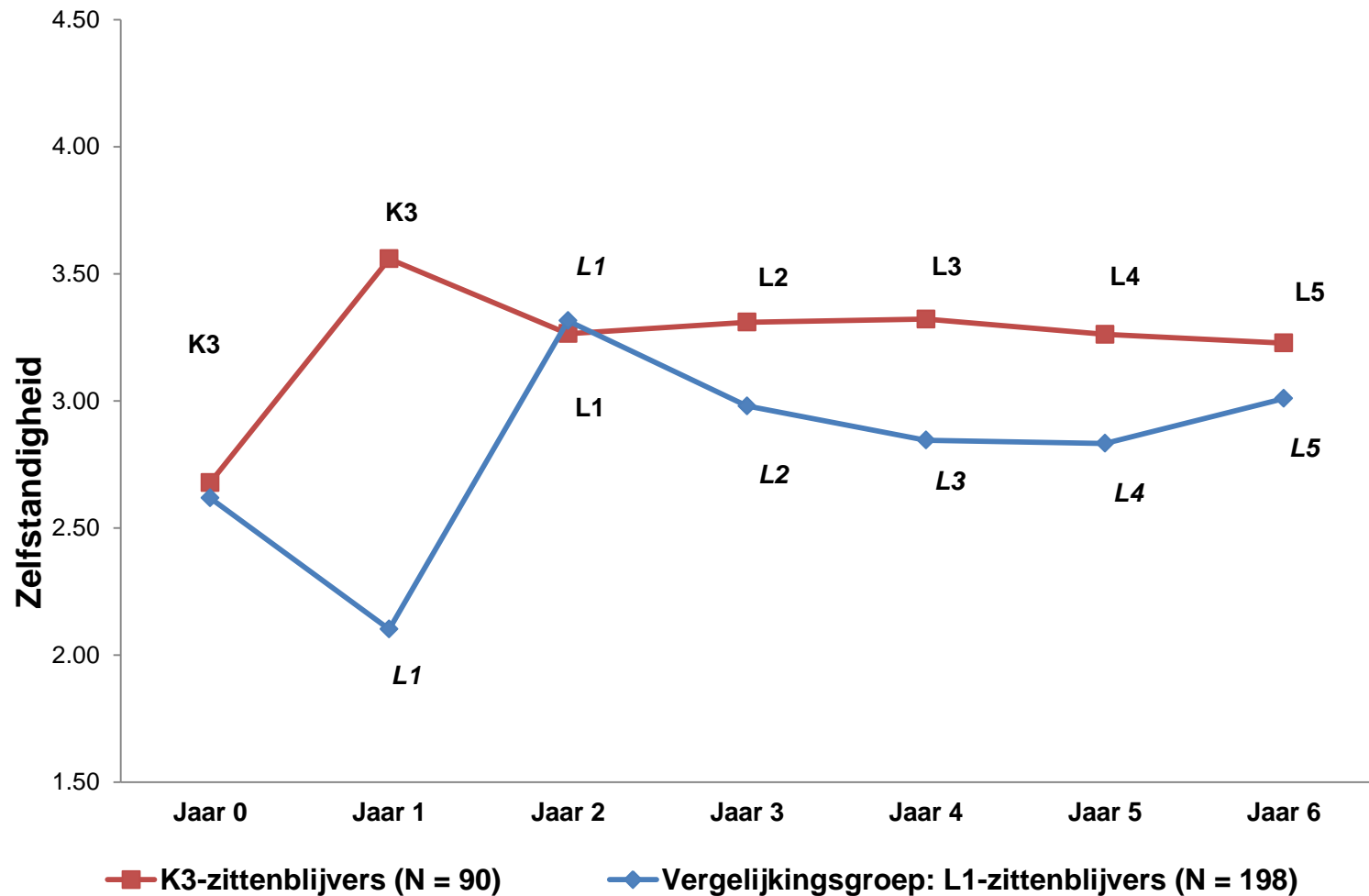

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **populariteit** er dan uitzien?

Resultaten: psychosoc

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **zelfstandigheid** er dan uitzien?

DUS:

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **psychosociale ontwikkeling** er dan uitzien?

- Ze zouden minder gunstig scoren voor welbevinden, populariteit en zelfstandigheid.
- Verschil slechts van tijdelijke aard voor zelfstandigheid en populariteit

⇒ Big fish little pond?

⇒ Frustration self-esteem

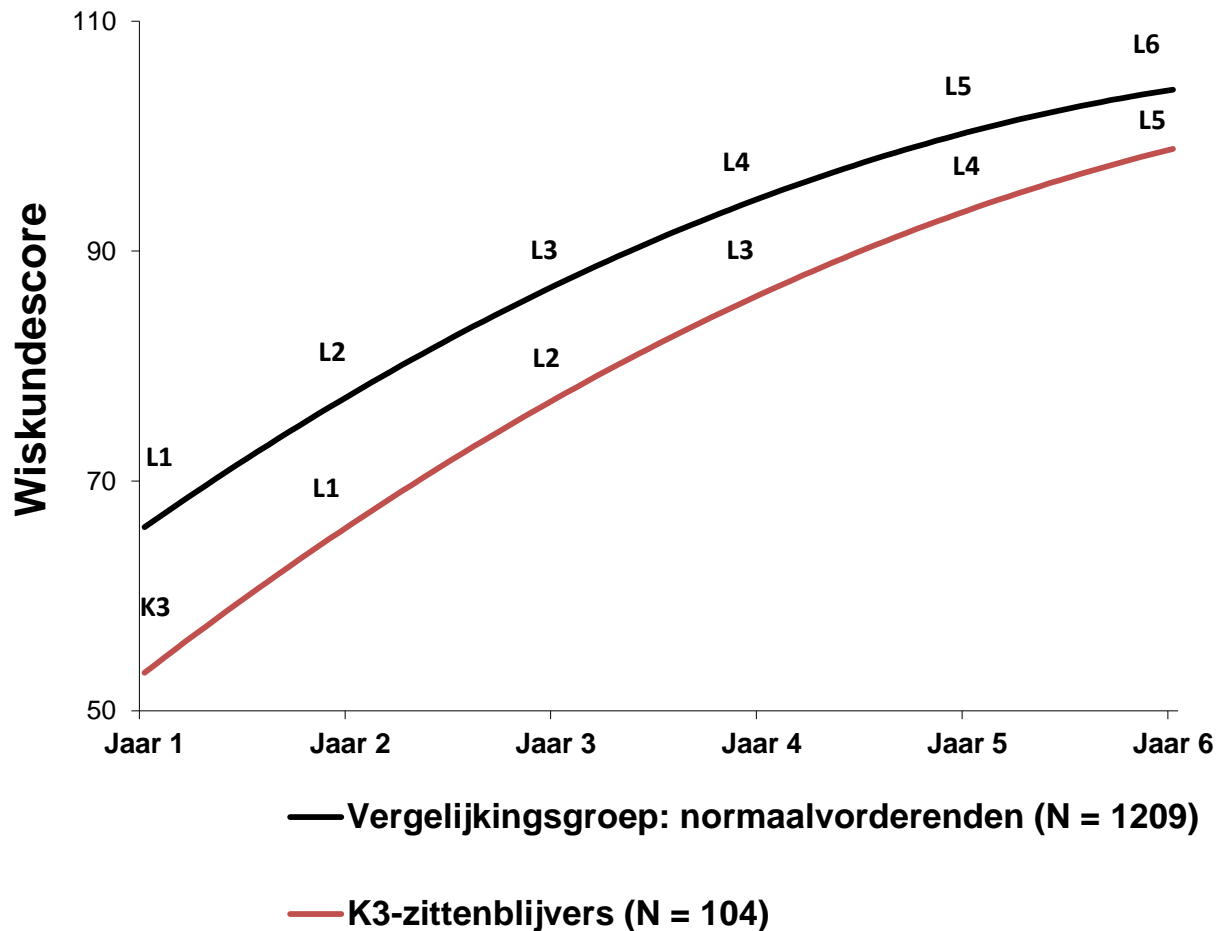
⇒ Labelling L1 vs K3 (Becker, 1963)

~ verwachtingen

Resultaten: wiskunde

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna normaal blijven vorderen, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?

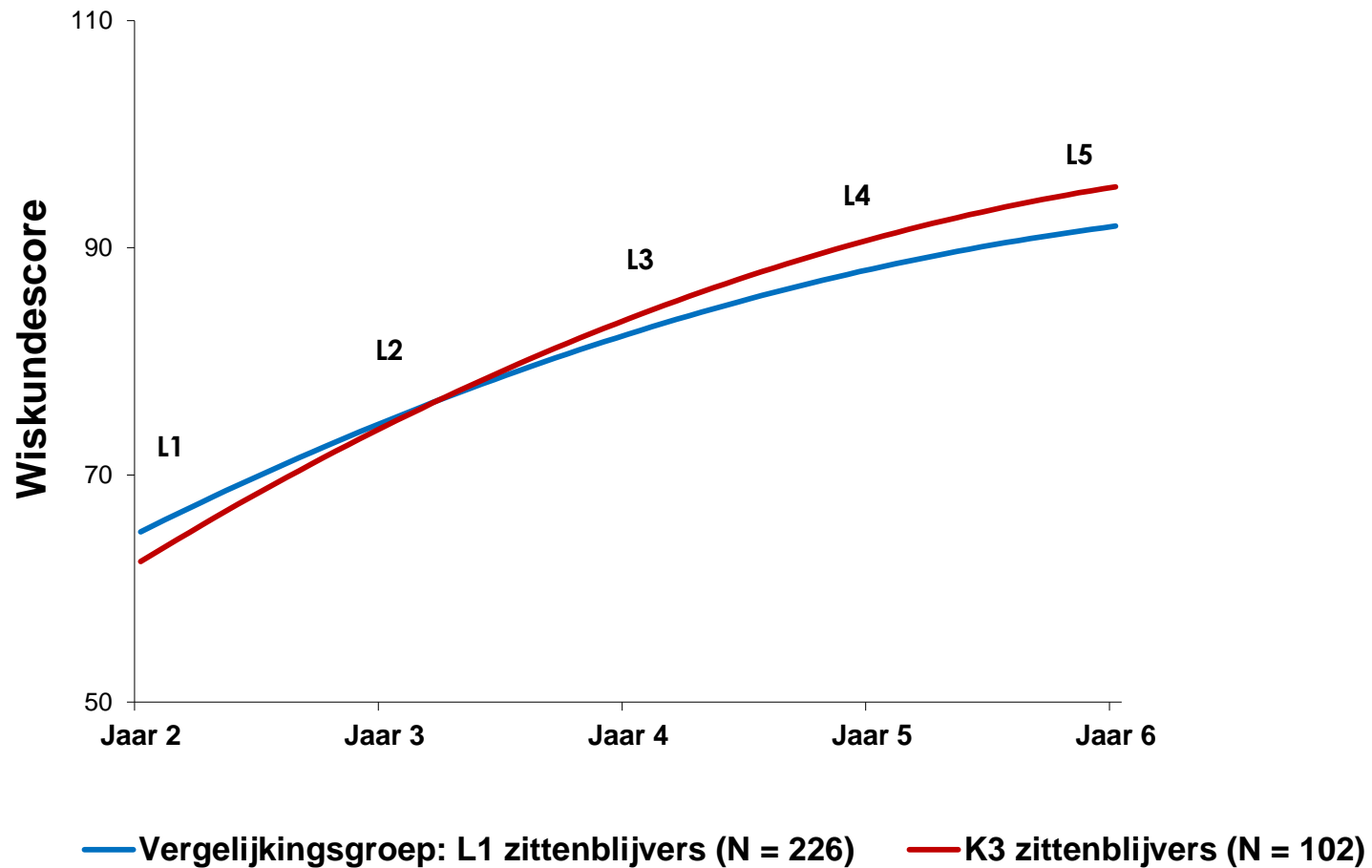

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 en daarna normaal blijven vorderen, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?

- Ze zouden hoger scoren gedurende de ganse lagere schoolloopbaan
- ⇒ Uitdagende nieuwe leeromgeving en –inhouden ⇔ Verveling
- ⇒ Afstemming ZNO (Vygotsky, 1978)
- Maar.. slechts 37% blijft normaal vorderen

Resultaten: wiskunde

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?

Stel dat **K3-zittenblijvers** toch zouden overgaan naar L1 maar daarna **L1 overdoen**, hoe zou hun **wiskundegroei** er dan uitzien?

- Na 5 jaar zouden ze lager scoren
- Voor wiskundescore 5 jaar later:
 - ⇒ Beter om in K3 te blijven zitten dan om over te gaan en in L1 te blijven zitten
- ⇒ Andere 'zittenblijvenervaring'
 - ⇒ Inhoud: L1 vs K3
 - ⇒ Timing: L1 vs K3
 - ⇒ Labelling: L1 vs K3
 - ~ verwachtingen

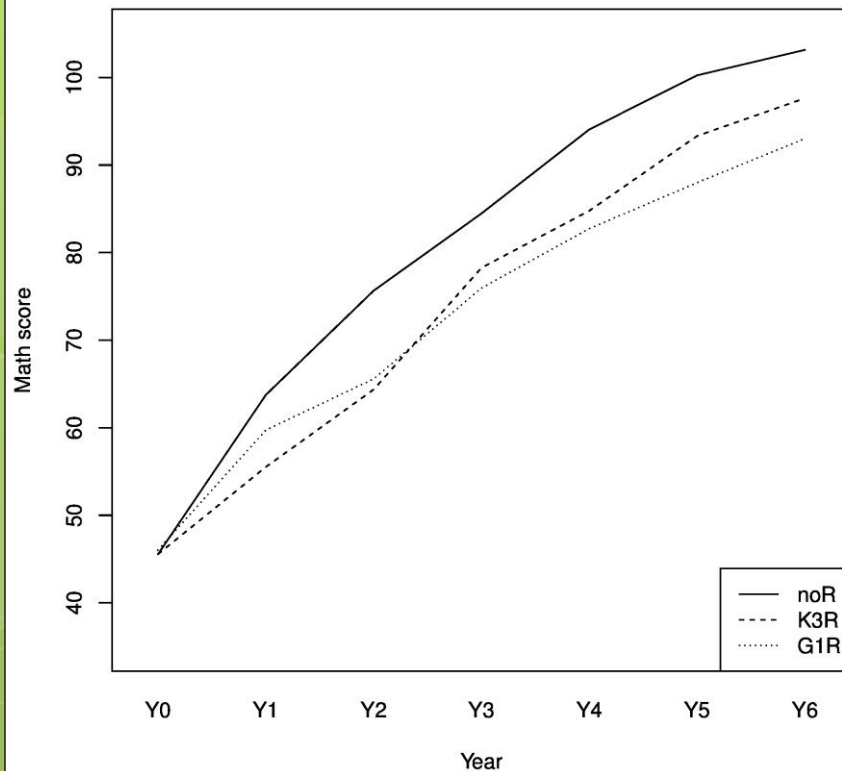
Differentiële effecten

- Initiële prestatie
 - Rekenvaardigheid in K3
 - Mediaan van groep risicoleerlingen
 - 'Hoge' en 'lage' presteerders
- Leeftijd
 - Geboortemaand
 - Mediaan van groep risicoleerlingen
 - 'Jong' (okt-dec) en 'oud' (jan-sept)

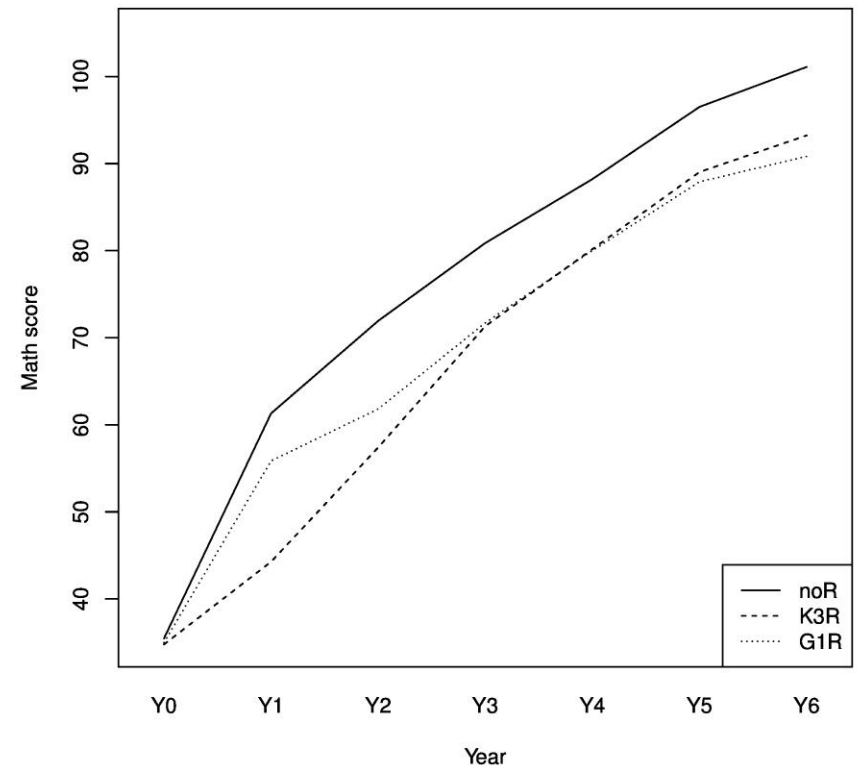
Differentiële effecten

Initiële prestatie

Math development of high ability group (same age comparison)

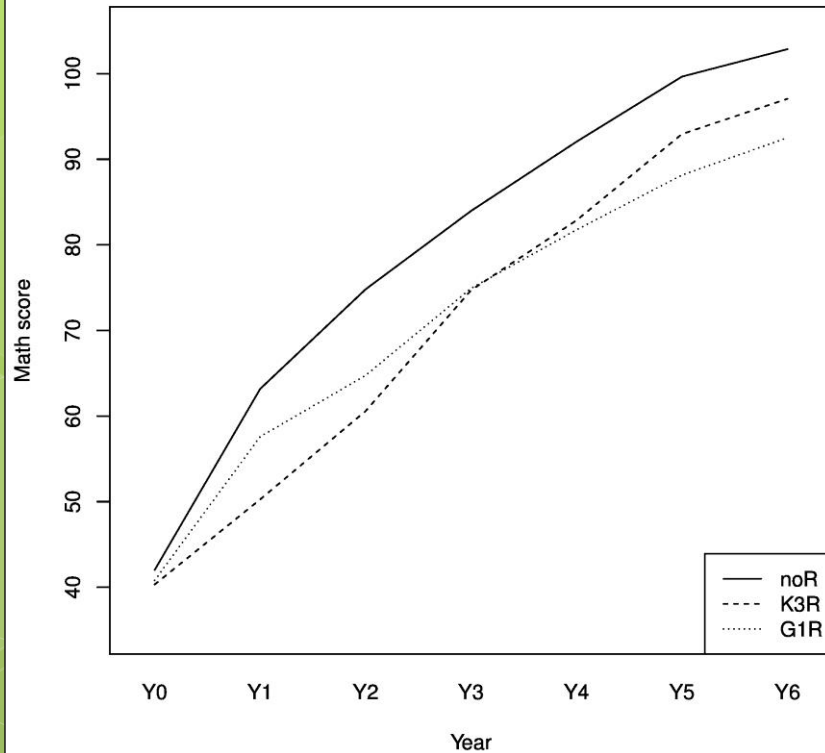
Math development of low ability group (same age comparison)

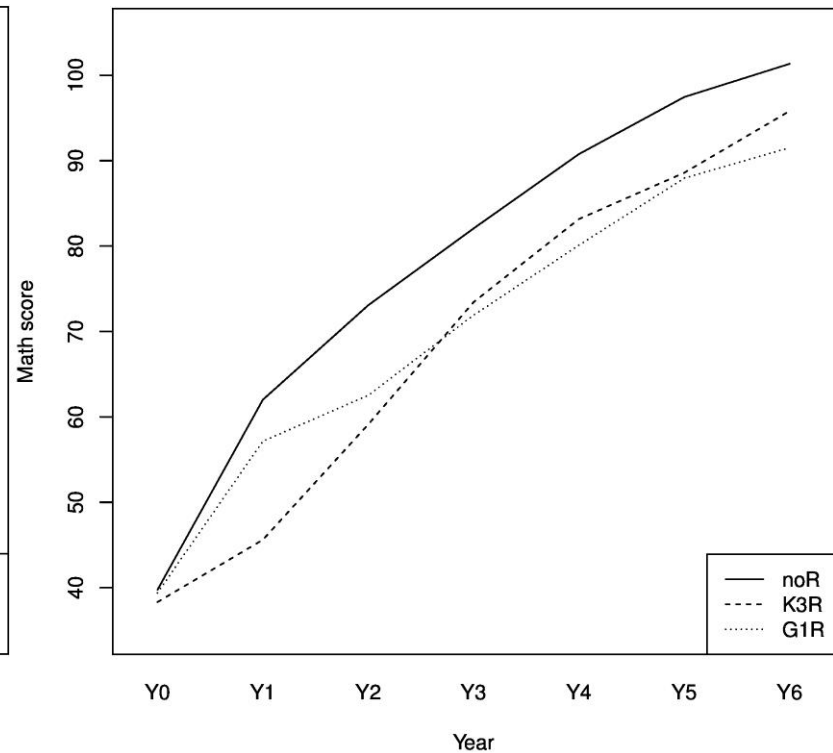
Differentiële effecten

Leeftijd

Math development of younger group (same age comparison)

Math development of older group (same age comparison)

Differentiële effecten

- Voordeel van K3-zittenblijven t.o.v. L1-zittenblijven is groter voor
 - Hoge presteerders
 - Jonge kinderen
- Voor lage presteerders en oudere kinderen maakt het jaar van zittenblijven weinig uit

Differentiële effecten

⇒ Andere 'zittenblijvenervaring'

⇒ Inhoud: L1 vs K3:

Hoge presteerders vervelen zich sneller

⇒ Timing: L1 vs K3:

Vroege interventie vooral belangrijk bij zittenblijven omwille van andere redenen dan 'lage rekenvaardigheid'

Conclusies en implicaties

- Zittenblijven in derde kleuterklas is
 - negatief voor wiskundegroei
 - positief voor psychosociale ontwikkeling
- Overvaren maar L1 dubbelen is
 - negatief voor wiskundegroei
 - in vgl met normaal vorderen
 - in vgl met K3 zittenblijven
(voor jonge en hoger presterende IIn)
 - negatief voor psychosociale ontwikkeling
 - in vgl met normaal vorderen
 - in vgl met K3 zittenblijven

Conclusies en implicaties

- Belang van de context op macro- meso- en microniveau
- Draagkracht van de school/lkr
- Zittenblijven afbouwen?
 - ⇒ Heterogenisering:
 - Randvoorwaarden om leerlingen aan boord te houden
 - Leerkrachten: competenties / klasaangepak
 - Implicaties voor medeleerlingen

Bedankt voor uw aandacht!

Contact:

Machteld.Vandecandelaere@ppw.kuleuven.be

CO&E onderzoek naar zittenblijven:

[http://ppw.kuleuven.be/o en o/COE/onderzoeknrzittenblijven](http://ppw.kuleuven.be/o_en_o/COE/onderzoeknrzittenblijven)